

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe vojvodine kranjske.

Urejuje Gustav Pirc, družbeni tajnik.

„Kmetovalec“ izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stoji 2 gld., za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 1 gld. na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) zaračunajo se po nastopni ceni: Inserat na celi strani 16 gld., na 1/2 strani 8 gld., na 1/4 strani 5 gld. in na 1/8 strani 3 gld. Pri večjih naročilih velik rabat. Družabnikom izdatno ceneje.

Vsa pisma, naročila in reklamacije pošiljati je c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, v Salendrovih ulicah šte. 3.

Št. 4. V Ljubljani, 28. februarija 1894. Leto XI.

Obseg: V čem so kmetovalci sami krivi, da kmetijski stan peša? — O nedostatkih v našem gozdarstvu. — Vzgoja okoreninjenih trt v matičnjaku. — Šantav konj. — Kako pripravljajmo prasičjo krmo? — Hmelj. — Kako ravnati z mladim drevjem, katero je poškodoval snog. — Molža telic. — Čiščenje medu. — Krmljenje z gnilim krompirjem. — Vlačljivo mleko. — O naših poskušnjah s krompirjem v l. 1893. — Razne reči. — Vprašanja in odgovori. — Gospodarske novice. — Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske. — Listnica uredništva. — Tržne cene. — Inserati.

V čem so kmetovalci sami krivi, da kmetijski stan peša?

III.

Odgovor gospoda Andreja Rejca, posestnika in župana v Šebreljah na Goriškem.

Da kmetijski stan propada, vzroki so poglavitno trije:

- 1.) Kmetiskemu stanu neprimerno in potratno življenje;
- 2.) nevednost v kmetijskih rečeh in
- 3.) premajhno zavedanje.

Ne rečem, da mora kmet dandanes tako živeti, kakor so živeli njegovi pradedje pred sto leti; a nihče ne more tajiti, da je med nami vendar preveč razkošnosti in potratnosti. — Da smo opustili izdelovanje obleke iz domačega platna in sukna, to nam prizadene na leto za toliko več stroškov, kolikor znašajo naši davki. — Nepotrebni stroški so potratnost. Prizadenejo nam jo žganje, tobak, igra i. t. d., kar močno zavira vsako napredovanje. — Prevelike dote in velikanska ženitovanja, ki izvirajo največkrat iz napuha in baharije, so za kmetovalca vsikdar škodljiva in dostikrat prvi vzrok propadanju marsikatero kmetije. — Tudi nepotrebni prepiri in tožbe narede kmetovalcem ogromnih stroškov.

Nevednost v kmetijskih rečeh, zlasti preziranje kmetijskega napredka, onemogoči kmetovalcem priti do boljšega blagostanja. — Polje in travniki se obdelujejo vedno enako. Premalo se misli na izboljšanje in zato ni čudo, ako propadamo, kajti dohodki so ostali isti ali pa so še celo manjši nego so bili nekdanj, stroški so pa neprimerno narastli. — Kako malo ve ceniti naš kmeto-

valec gnoj, kako potratno ravna z gnojnico! — Živino-reja, ki je glavni vir naših dohodkov, skoraj nič ne napreduje, dasi bi jo s pridnostjo in marljivostjo lahko v prav kratkem času izboljšali za polovico. — Premalo se brigamo za boljša semena, gozda ne varujemo, škodljivcev kmetijskih rastlin ne zatiramo, zdravljenje živine prepuščamo mazačem i. t. d. Žal, da pri nas ne gospodarita toliko zdrav razum in kmetijska veda, kolikor le stari privajeni običaj, prazna vera in vraže. — Kmetovalec premalo računa, zato nikdar ne ve, kako stoji, izgovarja nepremišljene dote in uničuje tako dobre kmetije.

Premajhno zavedanje tudi naredi, da ne napredujemo. Mi moramo vedeti, kaj smo dolžni svojemu stanu kot gospodarji, kot hišni očetje in kot državljani. Gospodar se mora dandanes neprestano učiti, če hoče zadostiti potrebam časa. Zato berimo gospodarske spise, snujmo gospodarska društva, posojilnice i. t. d. Kot hišni očetje vzgajajmo otroke v verskem duhu, glejmo na нравno življenje družine ter v srečnih dneh skrbimo za nesrečne čase, ki zadenejo skoraj vsakega, prej ali slej. Zato zavarujmo posestvo proti neugodam in skrbimo za starost. — Kot zvesti državljani brigajmo se za občinske in deželske razmere ter vplivajmo, da se uvedejo pri občinskem in deželskem gospodarstvu za kmetovalca ugodne razmere ter da se sklenejo zakoni, ki so kmetovalcu na korist, ne pa na škodo.

O nedostatkih v našem gozdarstvu.

Posestniki gozdov gospodarijo pri nas še vedno slabo s svojimi gozdi, ker ne spoznajo, kolikih koristi

bi jim umno gozdarstvo lahko donášalo. Ako bi naši posestniki gozdov hoteli ž njimi umno gospodariti, pripravili bi se, da bi jim gozdi ne dajali nič manj čistega dohodka, kakor jim ga prinašajo njive istega obsega.

Ako bi se naši posestniki hoteli posvetovati z gozdarskimi strokovnjaki ter bi si pri njih naročili načrtov, po katerih naj bi se v tem oziru ravnali, povrnili bi jim gozdi ta trud in morebitne stroške za napravo načrtov v malo letih stotero. Koliko je pri nas gozdov, ki se nikdar ne čistijo. „Kdo bo čistil gozd“, pravijo radi naši posestniki, „kar ne more v njem rasti, naj pa pogine“. Pri tem pa ne pomislijo na škodo, ki izvira iz takega ravnanja in brezbržnosti. So pa zopet drugi, ki preveč čistijo gozde. Vsled tega je drevje za visok gozd preredko, za nizek ali srednje visok gozd pregosto. Zatorej naj bi si naši posestniki zapomnili, da je dober dohodek gozda odvisen v prvi vrsti od pravočasnega umnega gozdnega čiščenja.

Vzgoja okoreninjenih trt v matiĳnjaku.

Znano je, da moramo za cepljenje rabiti le dobro okoreninjene trte. Saditev reznikov (kljuĳev) v trtnico pa ni vselej uspešna, ker se okoreninjenje vrši neenakomerno in se mnogo reznikov niti ne prime, ali vsaj prav slabo. Prav dober uspeh se doseže, če trte v matiĳnjaku zagrebamo. Da moremo to delati, je dobro, če za to skrbimo uže pri zasaditvi matiĳnjaka, če sadimo trte dovolj narazen, t. j. 1.4 do 1.5 m. Okoreninjene trte dobimo v matiĳnjaku, če rodni les tako zagrebemo, kakor kaže po doba 13. Najbolje je trto zagrebsti v meri vrst, ker to ne zavira del v matiĳnjaku. Trta se ne sme pregloboko zagrebsti, kajti kolikor plitveje jo zagrebemo, tem lepše bodo korenine; 10 cm globoko popolnoma zadostuje. Poganjki, ki pridejo iz tal, naj mirno rasto, kajti vsled svojih korenin postanejo debeli kakor rezniki. Ker pa v matiĳnjaku ne moremo vsega lesa zagrebsti, ampak od vsake trte le po eno ali dve mladiki, drugo pa ostane za vzgojo reznikov, zato se okoreninjenje zagrebene trte tem bolje vrši, ker k temu pomaga tudi rast matiĳne rastline. Trte, ki prirastejo iz tako zagrebene trte, moremo drugo leto na ta ali oni naĳin cepiti ter jih tretje leto presaditi v vinograd na stalno mesto. Ker so trte jako plitvo vsajene in imajo vse korenine na enem kupu, vzamemo jih prav lahko iz zemlje, ne da bi jim kaj poškodovali korenine. Ako naredimo to spomladi in jih precej zopet vsadimo, potem trta v svoji rasti prav nič ne poneha in uže takrat požene, kakor njena materna rastlina na stalnem mestu.

Šantav konj.

V kakšno zadrego pride večkrat gospodar, ker ne ve, ali naj bi konja, ki mu je začel šepati, peljal k živinozdravniku ali pa h kovaĳu, kajti od sto sluĳajev

jih je gotovo devetdeset, v katerih je zakovanje provzročilo šepavost, pohabilo konje ter jih spravilo ob vrednost. Pri vsem tem nas pa vender uĳi izkušnja, da je marsikak konj, kateremu manjka dobre volje in se mora z biĳem ali z ostrogami priganjati k delu.

Ne more se ravno reĳi, da bi se tudi žival znala hliniti, kakor razume to ĳlovek, ali prigodi se venderle, da hoĳe kak konj enemu ali drugemu svojih udov nekoliko prizanašati ter jih noĳe z lepa popolnoma rabiti, če prav za to nima opraviĳenega vzroka. Profesor Rueff piše v „Oesterr. landw. Wochenblatt“ o tem nastopno:

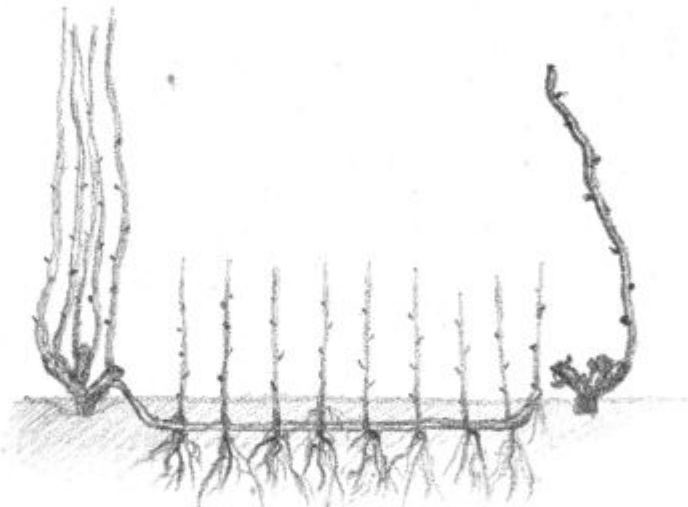
Nekega dne, ko je bil v mestu konjski semenj, sedelo nas je v gostilni veĳ okoli ene mize. Meni nasproti je sedel bogat posestnik, sicer skopuh, a na glasu, da ima rad lepe konje. Ta gospod je kupil pred letom dni lepega konja za visoko ceno. Ali kmalu potem, ko ga je kupil, začel je konj nekoliko šepati. Zaradi tega pa ni smel veĳ iz hleva. Gospod je poklical veĳ živinozdravnikov in vsak je konja zdravil po svoje, vsi pa so se držali starega živinozdravskega pravila: bolnemu delu telesnemu je treba popolnega miru. Ker se je pa tudi gospodar bal, da bi konja ne pokvaril z delom, zgodilo se je, da je konj ostal skoraj celo leto v hlevu, ne da bi ga bili kdaj vpregli. Gospodar, misleĳ,

da konj ne bo nikdar veĳ zdrav, sklene prodati ga in ga je zato ta dan prignal na semenj.

Sluĳaj je pa hotel, da je k naši mizi prisedel tudi neki drug gospod, kateri si je na semnji hotel kupiti konja. Ko smo v pogovoru prišli na konjsko kupĳijo, izvedeli smo iz prišleĳevih besedi, kakšnega konja bi rad dobil. Vse lastnosti, katerih si je novi gošĳ želel pri konji, imel je (seveda izvzemši šepavost) konj zgoraj omenjenega bogataša; za to mu ga pa ponudi, šepavosti mu pa ne omeni. Bogatašev hlapec je prignal konja iz hleva ter

ga vpregel. Kupec ga je poskusil in kupĳija se je sklenila. Leto kasneje sešla sta se prodajalec in kupec slučajno zopet pri isti mizi. Nekako v zadregi vpraša bogataš kupca: „No, kaj počne vaš pram?“ „Prav dobro se počuti“, bil mu je odgovor. Ali je konj vedno dobro hodil?“ vpraša prvotni konjev gospodar ĳez nekaj ĳasa zopet. „Izvrstno“ bil je zopet kratek odgovor. Toda radovednost bogataševa ni mirovala in stavlil je še to le vprašanje: „Ali niste nikdar zapazili, da stopa konj z zadnjima nogama semtertja neenakomerno?“

Na to mu pa novi gospodar smeja se odgovori: „Gospod baron, Vi najbrž cikate na šepavost, zaradi katere je konj v Vašem hlevu celo leto ležal, katero ste mi pa Vi pri kupĳiji zamolĳali in katere pri poskušnji vsled previdnosti Vašega koĳijaža nisem zapazil? Da, ta nedostatek se je pokazal pri konji koj prvi dan v mojem hlevu, toda moj posel ne dopušĳa, da bi prizanašal živali, katero sem kupil; najprej sem nekoliko dni sam vozil ž njim, a nisem štedil biĳa, dokler nisem konja pripravil k pameti, veleĳ mu: Pram pri gospodu baronu si uže smel šepati, a pri meni ni ĳasa za take šale. In ni prešlo osem dni in konj je popolnoma pozabil na šepanje.

Podoba 13.

Kako pripravljamo prasičjo krmo?

Prasič je skoro vse brez izjeme. Želodec ima mišičnat, kakeršnega imajo mesojede živali, čreva pa so mu desetkrat tako dolga kakor telo, ter je v tem pogledu podoben rastlinojedcem. Zato je prasič mesne, pa tudi rastlinske jedi. Prasič sega po svoji jedi zelo naglo in hlastno ter je jako požrešen. Zato pa tudi požre mnogo jedi, ne da bi jih prej prezvečil. Ker pa takih neprezvečenih jedi prasič ne prebavi, ne dosežejo redilnega namena, in zato moramo paziti, da pridemo takim nedostatkom kolikor mogoče v okom. Paziti moramo torej na to, da prasiči jedi, katere povzijejo, tudi prebavijo, kajti le dobro prebavljene jedi puščajo v njih svoje redilne snovi, dočim neprebavljene ne dosežejo tega namena in so celó škodljive prasičjemu zdravju.

Profesor Lehmann je s svojimi poskusi dokazal, da se je iz $1\frac{1}{2}$ leta starega prasiča, kateremu so dajali celega zrna, izločilo 50% neprebavljenega zrnja. Prasičem najbolj ugajajo kuhane in oparjene jedi; zato se pa ta način pripravljanja najbolj priporoča. Ne da se tajiti, da stane tako pripravljanje, kjer je kurjava draga, precj denarja. Če se pa pomisli, da tako pripravljena jed popolnoma doseže svoj redilni namen ter je ne gre nič pod zlo, potem se mora priznati in se po izkušnjah tudi lahko prepriča, da tudi v tem slučaju dobiček presega izgubo. Gospodarji, ki se pečajo s katerikoli obrtom, pri katerem rabijo par, si najlaže preskrbe priprav, s katerimi dosežejo zgoraj omenjeni namen. Ako se pa prasičem pripravljajo jedi na kak drug način, n. pr. s tem, da se segrejejo, zdrozgajo ali okisajo, potem je pa pri takem delu potrebna največja pazljivost, katero pa navadno baš pri ljudeh, katerim so prasiči prepuščeni v oskrbovanje, največkrat pogrešamo. Ako se take jedi pokvarijo, so prasičjemu zdravju jako škodljive in večkrat tudi popolnoma izgube svojo redilnost. Jako nevarno je prasičem dajati prevročih jedi, kajti vsled tega je uže mnogo prasičev poginilo, ne le mladih, ampak tudi starih. Tudi poper je prasičem zelo škodljiv. Zaradi tega se pomije ali kuhinjski odpadki iz gostilen ne priporočajo za prasičjo hrano.

Hmelj.

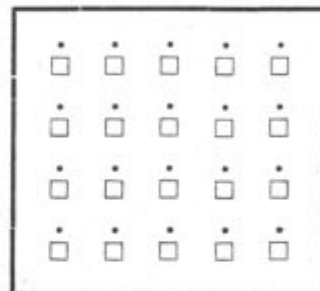
Hmelj je rastlina, ki je po naši slovenski domovini še vse premalo znana, razven na Spodnjem Štajarskem. Če se hmelj skrbno obdeluje, in kar je glavno, prav posuši, daje na oralu po kakih 400—1000 gold. in še več čistega dobička na leto, kakor je ravno cena in letina. Lahko se reče, da v Savinjski dolini za vse, kar prodajo poljskih pridelkov in živine, ne iztržijo toliko, kolikor za hmelj.

Hmelj je kupčijska rastlina, za katero kmetovalcu ni treba skrbeti, da bi je ne mogel prodati, če jo je le prav posušil. Zemlja, kamor se hmelj sadi, mora se, če je mogoče, jeseni, sicer pa spomladi, kakih 40—60 cm globoko prekopati. Ko se spomladi zemlja osuši, se vse površje lepo poravna. Na to se v vrste postavijo mali klini (dobri so tudi koruzni storži), po 1.5 m narazen, kakor to kažejo pike na podobi 14. Tik klinov pa, kjer so na podobi okenca, naredo se z lopato po 30—35 cm globoke in ravno tako široke jame, in sicer tako, da ostanejo klini v zemlji pri miru. Na to se v vsako jamo dene za ene vile poležanega gnoja (prav močen mešanec je tudi dober). Od zadaj pa se jame zaspó z rahlo prstjo toliko, da ostane še kakih 5 cm do roba. To delo naj se

opravlja kolikor je mogoče v suhem vremenu, da se zemlja preveč ne potlači. V tako pripravljene jame se meseca aprila posade hmeljeve reznice tako, da v rahli zemlji lepo pokonci stojé; nikakor pa se ne sme z roko nanje pritiskati. Na nje se nasuje le toliko rahle prsti, da se ne vidijo iz zemlje. Opomniti je tudi, da vse rastline ne poženejo enako hitro. Zato se zaostale ne smejo odgrebati, saj se bodo itak pozneje pokazale. Če jih iščeš, odlomi se vrh cime, če le malo v njo dregneš, in ti potem vsaj štirinajst dni ne bode iz nova pognala. Kadar rastline pridejo iz zemlje, postavi se k vsaki (kjer so klini) tri do štiri metre dolg drog, in ko so poganjki dovolj dolgi, privežejo se rahlo k drogom.

Prvo leto se vsaki sajenici pustita le po dve vrvi (dva poganjka). Ako vreme ni preveč vetrovno, s privezovanjem ni veliko dela. Vsi

izrastki, ki poženo izza listov (zalistniki) poččipljejo se približno poldrug meter visoko; viši se ne smejo pustiti. Med vrste sade krompir, peso, korenje i. t. d., toda najbolje je, če se med vsako kmeljevo vrsto nasadi le ena vrsta pese. Če po hmeljišči nasadimo mnogo drugega, pa hmelj, kateremu je zemlja odločena, zelo slab ostane, kar mu je tudi za drugo leto zelo v kvar. Ako je mogoče, zalijo naj se rastline, ko so kaka dva metra visoke, v mokrem vremenu z gnojnico. To jim bo zelo koristilo. Prvo leto je hmelj treba kake dvakrat okopati in, kadar se pripravlja k cvetju, ga malo osuti. Glavna stvar pa je, da v hmeljišči ne pustiš plevelu na dan, kajti nobenemu pridelku plevel ne škoduje tako zelo, kakor ravno hmelju. Konci meseca avgusta hmelj dozori.

Podoba 14.

Drugo leto, ko se je zemlja osušila, se hmelj lepo opkoplje in s prav ostrim nožem gladko obreže. Paziti je treba, da pri štoru ostanejo še kaka štiri očesa. Zdej se postavijo drogi, šest do osem metrov dolgi. Drugo leto se vsaki sadiki puste po tri vrvi. Drugo leto se hmelj navadno gnoji, ko so že vse vrvi privezane, in sicer se k vsakemu štoru dene za ene vile poležanega gnoja ali pa dobrega mešanca, od zadaj pa se ob enem hmelj okopava ter se spotoma gnoj malo zasuje, da se ne razsuši. Ako hmelj le količkaj bujno raste, poženo izza vsakega lista poganjki, ki se pa morajo drugo leto tako visoko poččipati, kolikor visoko se more delavec s tal stegniti. Opomniti je, da se poganjki, dokler so še mladi, lahko kar poččipljejo, in delo se izvrši prav hitro; ako jih pa pustimo dalj časa, postanejo trdi in dolgi in treba jih je rezati ali stričti, kar provzroči veliko več dela.

Privezovanje hmelja ne vzame veliko dela, če je vreme mirno; le če je vetrovno, se hmelj rad odvíja. Za privezovanje je jutro pripravnejši čas kakor večer, ker v vetrovnem vremenu je popoldne večinoma ves hmelj v vrhu odvit, po noči se pa sam lepo prime in le vrvi, ki proč vise ali so se pripognile, se privežejo, in sicer vselej pod sklepom, ne nad njim. Kadar je hmeljišče plevelno, okoplje se zopet, in kadar se hmelj začne za cvetje pripravljati, se pa ospe, ali z oralom (plugom) ali pa z motiko. Tako dela kmetovalec, ki prideluje le malo hmelja; kateri ga imajo veliko, opravijo večino del s stroji in z živino. Kdor ima mnogo hmelja, izplačajo se mu stroji uže prvo leto, ker niso dragi. Konci meseca avgusta hmelj dozori. To se pozna po svetlozeleni

barvi in, če bučko v roke primeš, zdi se ti trda in malo zahrši.

Sedaj pa pride na vrsto sušenje, na katero je treba obrniti vso skrb, kajti lepo posušen hmelj se bolje in laže prodaja kakor pa tak, ki je pri sušenju izgubil zeleno barvo. Ko kmetovalec začne hmelj obirati, pripravljene mora imeti prostore, kjer ga bo sušil. Lahko se nasuje po skednji, kozolci, ali kamor je pač mogoče, kake tri prste na debelo, in se pusti, da leži kaka dva do tri dni. Vsak dan ga je treba lepo premešati, potem se pa tretji ali četrti dan lahko dne na sonce, in če je vreme lepo, je hmelj suh. Če je pa dosti prostora, da se takoj ves hmelj razgrne, pusti se dober teden ležati na mestu, in če je vreme ugodno, se tudi posuši. Bolje je pa posušiti ga bolj, kakor manj; le paziti je treba, da je hmelj, kadar se tlači, uže dovolj odnehal (nategnil), ker se ne sme drobiti.

Težavnejše pa je sušenje v oblačnem ali deževnem vremenu. V tem slučaju so pa neobhodno potrebne nalašč za to pripravljene lese. Iz sobe se izpravijo klopi in mize, vanjo se postavijo primerna stojala in nanja se nalože lese, po ped druga od druge, in zakuri se v peč. Prav primerne so železne peči, ki hitro ogrejejo in dobro grejejo. Pomniti je pa, da je potreben preprih od spodaj, sicer ves hmelj zrjavi od sopuha, ki puhti iz hmelja. Kdor ima pa več hmelja, ima navadno posebne sušilnice, v katerih naglo posuši veliko hmelja. Vsakemu, ki hoče hmelj saditi, naj velja pravilo: Vsako leto nekaj, ne vsega naenkrat, kajti veliko hmelja zahteva mnogo truda in mnogo stroškov; po malem se pa kmetovalec tudi obdelovanja privadi, tako da mu je le igrača.

Hmelja je več vrst, toda izkušnje so pokazale, da sta za naše kraje le dve vrsti sposobni. Če ga ne sadiš veliko, sadi navadni zeleni hmelj, ki prav bogato rodi; ako ga pa sadiš veliko, je pa dobro saditi nekaj angleškega hmelja, „goldinga“, čeravno obroditi malo manj, se pa navadno draže prodaja in je tudi za teden dni prej zrel, kar je pri sušenju velikega pomena, ker ni vse delo kar na kupu.

F. R a k.

Kako ravnati z mladim drevjem, katero je poškodoval sneg.

Ako se je deblo le upognilo ali pa se je le na pol prelomilo, skrbno naj se od njega odstrani iverje. Drevesce je treba poravnati ter je trdno privezati h kolu, razpoka naj se pa namaže z drevesnim voskom ali pa z ilom. Ob enem se pa mora krona nekoliko skrajšati. Ako se je tako postopalo, zacelila se bode v teku leta marsikatera rana. Ako bi se pa to ne zgodilo, potem je pa skoraj gotovo, da poškodovana drevesca prihodnjo pomlad začno poganjati mlado brstje ravno pod razpoklino, t. j. ravno pod tistim mestom, kjer se je drevesce ureteklo leto poškodovalo. Iz tega brstja se pa drevescu lahko napravi nova krona. Če je pa drevescu poškodovana le krona, potem naj se skrajšajo še vse ostale stranske veje v razmerji z ostalim nepoškodovanim delom krone, in sicer tako, da so očesa, pri katerih se veje odrežejo, obrnjena na zunaj. Na ta način dobi novo zrastle krona lepo obliko. Odrezuje naj se gladko in s prav ojstrim rezilom, a rane naj se pomažejo z drevesnim voskom. Isto tako se morajo vse druge rane in razpoke pogladiti z ojstrim rezilom ter se ne smejo puščati nepotrebni štrklji. Vse rane naj se namažejo. Jako dobro je tudi rane in razpoke obvezovati. Vsaka nalomljena ali pa učesnena veja naj se podpre in če je mogoče tudi

prikrajša. Ako pa je ostal le štrkelj, ki nima postranskih vejic, odreže naj se pri deblu. Ako poškodovana veja kaže, da bo še poganjala, potem naj se odreže neposredno za tisto vejica, ki obeta, da bi postala glavna postranska veja. Vse večje rane režejo naj se z žago, ne pa s sekiro. Paziti je treba, da se ne naredo po nepotrebnem štrklji, iverje in razpokline. Take rane je treba dobro pogladiti z nožem ali pa z obličem; kajti, kolikor bolj gladka je rana, toliko manjša je nevarnost, da bi začela gniti. Vse večje rane naj se namažejo s katranom. Pri poškodovanih drevesih, ki imajo namen kinčati naše vrte in druge enake nasade, ravna naj se baš tako, kakor smo zgoraj povedali, le krone naj se do kraja odrežejo, ker se potem laže lepo uravnajo.

Molža telic.

Mlečne žleze se pri telicah začno razvijati koj po ubrejitvi. V zadnji tretjini brejosti se v telicjem vimenu nahaja celó mlečen sok, in malo tednov pred otelitvijo večkrat tudi koljada. Pripeti se pa tudi, da imajo nekateri telice koj po ubrejitvi pravo mleko v vimenu. Z molžo se, kakor je znano, vime draži. Vsled tega je dotok krvi v vime silnejši in to pospešuje izločevanje mleka. Ako telice uže pred prvo otelitvijo poskušamo mlezti, ne dosežemo le tega namena, da se pospeši razvoj mlečnih žlez, ampak s tem se tudi privadijo na poznejše telečje sesanje. Na Predarlškem, kjer je tako počenjanje zelo v navadi, pripetilo se je uže večkrat, da so se morale telice, ker se je pri njih izločevanje mleka tako silno pokazalo, začeti v pravem pomenu besede mlezti uže pred otelitvijo.

Žal, da se tako ravnanje pri telicah pri nas še tako malo posnema, čemur je pa največkrat najbolj kriva nebrižnost. Ako sesajo teleta mlade krave, in sicer še celo dalj časa nego je to pri starejših kravah navada, je to posebno dobro in koristno, kajti s sesanjem se vime draži, večja se vsled tega in se ob enem tudi sesci pravilneje razvijajo nego se to zgodi, ako se telice samo molzejo. Vse to pa napravi, da postane mlada junica in kasneje tudi krava bolj molzna. Ker je pa najbolje in celo prav potrebno, da se mlade junice vselej pomolzejo do čistega, opravijo ta posel teleta posebno, kadar nekoliko odrastejo ter jim mleka skoraj uže ne dostaje, bolje, kakor človek, ki molze mlado živinče.

Čiščenje medu.

Večini naših čebelarjev je znano, kakšen mora biti čist med. Med mora biti namreč svitločist ter tako prozoren, da se skozi z medom napolnjen precèj širok kozarec prav dobro lahko čita vsaka pisava. Med, ki ni tak, naj se niti ne ponudi na prodaj, ker ni za trgovino. Čebelarji pravijo, da je tak med popolnoma čist in prozoren, toda lekarničarjem taka čistost ne zadostuje. Njihove znanstvene knjige navajajo razna sredstva, s katerimi se med lahko izpremeni v „mel depuratum“, v čist med. Najnavadniši način farmacevtskega čiščenja medu je ta, da mu pridenejo vode za polovico njegove teže in mu primešajo malo planinskega mahu (karagen), kar naj se dobro skupaj skuha. Ko se ta zmes kuha in pari pobirajo naj se pridno z nje pene, potem naj se najprej precedi skozi papir, potem pa še skozi volneno blago.

Nekateri rabijo pri čiščenju medu mesto planinskega mahu jajčji beljak ter medovo posodo postavijo v

drugo z vodo napolnjeno posodo ter puste, da se tako med kuha. Zopet drugi rabijo ogljen prah, in sicer 1 del prahu na 50 delov medu. Primeša se ta prah medu, ko se je med uže skuhal ter tudi ohladil, predno se prekapa ali precedi.

Namen takemu sitnemu počenjanju pa je, da bi se iz medu odstranile vse slizaste voščene tvarine, katerih se v vsakem medu nahaja več ali manj in je ravno zaradi njih nesposoben za farmacevtsko porabo. Med pa, ki je na tak način izčiščen, ima manjšo specifično težo, kakor neizčiščen. Tak med tehtta 1.27 do 1.29, dočim tehtta neizčiščen med 1.39 do 1.43. Ako med kristalizuje, razdeli ali loči se v dva glavna sestavna dela; sadni sladkor ostane tekoč, grozdni pa se izpremeni v kristale.

Krmljenje z gnilim krompirjem.

Pri krompirji razločujemo suho in mokro gnilobo. V prvem slučaju se izpremeni sočno gomoljno staničje v probkovo ter postane žilavo usnjato. Ako bolezen napreduje, začne se krompir krčiti ali gubiti, dá se prav lahko razdrobiti ter slednjič popolnoma zapade suhi trohnobi. Pri mokrotni gnilobi pa krompir začne prav hitro razpadati ter se staničje izpreminja v neko umazano brozgo, ki se tem hitreje širi, čim ugodnejši so za njo zunanji vplivi. Ako se je živina krmila s takim bolnim krompirjem, se doslej splošno niso še opazale zle posledice. Opazila se je sicer semtertja lijavica ali pa napetost, toda pokazovali sta se tu in tam tudi tedaj, ako se je živini pokladal zdrav krompir. Toliko se lahko reče o krompirji, ki je le deloma gnil. Da je pa popolnoma gnil krompir živini škodljiv, o tem pač nobeden ne dvomi. Kolikor so dokazale poskušnje, dá se glede pokladanja bolnega krompirja to le reči:

Suho gnil krompir je težko prebavljiv in so posebno njegovi žilavousnjati deli celó neprebavljivi. Pri mladih prasičih se je uže večkrat pripetilo, da so jim taki krompirjevi deli obtičali v črevih ter se je prasičem vsled tega zaprlo. Za konjsko krmo tak krompir sploh ni sposoben, ker nima niti krepilnih niti redilnih lastnosti. Krave, katerim se je dalj časa pokladal bolen krompir pomešan z repo, sicer niso bile slabe, ali čez nekaj časa so začele težko ustajati. Pri ovcah, katerim so dali večkrat in morebiti preobilo bolnega krompirja, dognala je izkušnja, da so vsled tega večkrat izvrgle. Zatoraj, kmetovalci, bodite previdni pri krmljenji gnilega krompirja!

Vlačljivo mleko.

Neki mlekarski zadrugi se je pripetilo, da so se pri mleku, ki je bilo spravljeno v sicer prav zračni kleti, uže po dvanajstih urah na smetani pokazali izpreminjasti madeži, dočim se je smetana v toplejši ter manj zračni kleti izpremenila v neko žolčasto ali zdrizasto tvarino, in sicer v istem času. Taka smetana se je zelo vlekla. Značilno je bilo posebno to, da se po več dni ni hotela skisati ter je postala sirasta. Tudi je tako mleko dalo veliko manj smetane kakor zdravo mleko; pa tudi surovo maslo se iz take smetane ni tako hitro napravilo, kakor se napravi iz zdrave. Sir, katerega so dobili iz takega mleka, bil je luknjičav uže koj iz početka, ko je bil še svež, in iz luknjic se je cedila neka sirotkasta tekočina.

Izkušeni živinozdravniki pravijo, da je tem nedostatom krivo slabo prebavljanje, ki prihaja od tod, ker

molzne živali pojedjo preveč težko prebavljivih rastlin. Kot take rastline se v prvi vrsti imenujejo: šipek (rosa canina), mačeha (viola arvensis) in lapuh (tussilago Farfara). Sicer pa še danes ni dognano, če so te rastline res škodljive v klaji. Da bi se pa zgoraj omenjeni nedostatek kolikor toliko odpravil, dajali so molznim živalim neko zmes, ki so jo dobili na ta način, da so zmešali 50 gramov kuhinjske soli, 30 gramov očiščenega potošlja, 40 gramov črnega kumina in 30 gramov sve-dreca ali zaspančka (gentiana). Toliko zmesi so vzeli za vsakih 500 kilogramov žive teže. Vspeh je bil prav dober. Dobro je tudi premeniti pašo in pa večkrat dajati soli tudi tedaj, kadar se živina pase po planinah.

Prav dobro vpliva tudi, ako se mleko ohladi, predno se precedi v golide. S tem se namreč zgoraj opisani nedostatek jako zmanjša. Toplo se priporoča, da se razkužijo kleti in vse mlečne posode v njih, kajti mogoče je le, da se kal omenjenega mlečnega nedostatka zanese po posodi tudi v sicer zdravo mleko. Slednjič naj bi se pašniki, koder rastejo zgoraj navedene prebavljanju škodljive rastline, kakor šipek i. t. d., po možnosti pognojili z laporjem.

O naših poskušnjah s krompirjem v l. 1893.

V letu 1893. smo poskušali na družbenih posetvih 19 vrst krompirjevih, in sicer 17 tujih (kupljenih) in dve doma vzgojeni vrsti. O zadnjih dveh ne moremo še poročati, ker imamo še premalo semenskega gomolja. Skušnje smo delali v tem letu na dveh različnih zemljah, in sicer v drevesnici na Poljanah v rahli, 70 cm globoko obdelani in dobro gnojni zemlji in na družbenem poskusnem dvorcu na Viči v težki, do sedaj slabo in primerno plitvo obdelani ter malo gnojni zemlji.

Ves krompir smo sadili v vrste ter ga ob pravem času pravilno okopali in osuli. Nastopna razvrstitev kaže kolikokratno pridelok so dale posamezne vrste v rahli, dobro obdelani in v težki, slabo obdelani zemlji.

100 kg semena nastopne krompirjeve vrste	je dalo pridelka	
	v rahli zemlji	v težki zemlji
	kilogramov	
1. Krakus	2800	1600
2. Sáraček	2200	1000
3. Rumeni rožnik	2150	1700
4. Okrogli zlatnik (Goldene Mehlkugel)	2100	1000
5. Kinovec (Prof. Kühn — zgoden) .	2100	1700
6. Kancelar (Deutscher Reichskanzler — rumen)	1800	1300
7. Onejidovec	1770	1460
8. Zborovec	1750	1880
9. Julij (posebno zgoden)	1750	1000
10. Mazur	1750	1300
11. Germanija (na pol rumen)	1700	1200
12. Dolivovec	1600	1400
13. Ostojevce	1600	1400
14. Kreolec	1600	1300
15. Ozimek	1500	1300
16. Imperator	1400	1000
17. Pomijan	1200	1500

Onejidovec in zborovec, ki sta sicer popolnoma podobni vrsti, le da je zadnji za nekaj dni kasnejši, skazala sta se tudi l. 1893. kot dobri vrsti. V težki

zemlji je pa zborovec prekosil onejidovca. Srečne se moramo imenovati, da smo dobili ti izvrstni vrsti, ki sta se razširili uže po celem Kranjskem. Ker sta onejidovec in zborovec za našo deželo zelo važna, zato družba naroči vsako leto nekaj novega izvirnega semena in odda vselej po ves prvi pridelek. Na ta način hočemo ti vrsti vedno dobri ohraniti.

Izmed novih vrst, ki jih bodemo oddajali letos prvič, so pred vsem vredne opomnje: krakus, rumeni rožnik, okrogli zlatnik, kancelár, germanija, julij in kinovec. Z vsemi temi vrstami imamo tri-letne izkušnje.

Krakus priporočamo tistim, ki gledajo na obilen pridelek, kajti ta vrsta, ki je doma na Poljskem, izkazala se je pri nas najrodovitnejšo.

Rumeni rožnik je krompir, ki se je izkazal pri nas posebno izvrstnega in prekaša celo močno onejidovca. Rumeni rožnik je izvrsten za jed, jako je rodoviten, in sicer na vsaki zemlji. Zelo podoben mu je tudi krompir „okrogli zlatnik.“

Kancelár je novejša nemška vrsta, grampaste kože, rumenega mesa, izvrstnega okusa in zelo rodoviten. Gomolje je srednje debelo. Dobra vrsta je tudi germanija, ki ima bledorumeni meso.

Z novo krompirjevo vrsto „julij“ prišli smo do izredno zgodnjega krompirja, ki ima le to napako, da dá strašno veliko gomolja, a med njim veliko drobnega. Za jed je pa ta krompir izvrsten ter bo zlasti dobro služil kot zgoden nov krompir, ki se rabi po kuhinjah (zlasti po gostilniških) nezrezan in torej mora biti droben. Julij dozori v 10 tednih. Prav rodoviten je tudi zgodnji krompir „kinovec“.

Tudi vse ostale vrste, ki so v gorenjem zaznamku, so vredne vsega priporočila, kajti družba prijavlja in v veči meri prideljuje le one vrste, ki so se vsaj tri leta dobro obnesle.

Družba oddaje letos semensko gomolje vseh navedenih krompirjevih vrst, in sicer po nastopnih cenah.

Julij, 100 kg 6 gld z vrečami vred;

krakus in rumeni rožnik, 100 kg 4 gld. 50 kr. z vrečami vred;

vse druge vrste pa po 3 gld. 50 kr. tudi z vrečami vred.

Onejidovec, zborovec, rumeni rožnik, imperator in germanija oddajajo se le v vrečah po 50 kg, druge vrste se pa oddajajo po najmanj 25 kg.

Razne reči.

— **Zakaj se klobase pokvarijo?** Mnogokrat se čuje tožba, da se mesene klobase ne suše lepo, temveč se usmradijo. Navaja se mnogo vzrokov, ali resnični so pa ti le: 1. Meso se je premalo drobno zrezalo, zategadelj sol in druge dišave niso mogle vsakega koščeka popolnoma prevzeti. Premalo soljeno meso pa, kakor znano, začne gniti. 2. Meso se je s soljo in z dišavami premalo zmešalo in zgneto. V resnici se mora dobro soljeno meso pred delanjem klobas tako dolgo mešati in gniti, dokler se ne čuti, kakor bi bilo gladko, če z roko potegneš po njem, t. j. koščeki se ne smejo več otipati. 3. Lahko je pa tudi vzrok to, ker se z leseno iglo (špilo) v narejeno klobaso ni napravilo dosti lukenj, skozi katere se pri sušenju odteka mokrota in dohaja zrak. Dobro je tudi klobaso, kadar se dela, prav močno zadržniti, da se meso prav trdo stisne, kajti mehke klobase se najraje kvarijo.

— **Kakó meso pri sušenju brani muham?** Znano je, kako so poletni čas muhe sitne, da skoro največ zavoljo njih ni mogoče mesa sušiti. Temu se lahko pomaga na ta le način: Kadar meso soliš, pazi dobro, da uže v tem času ne znese kakšna muha nanj jajec, iz katerih se kmalu izvale črvi. Potem hrani meso v dobro zaprti posodi, in kadar meniš meso obesiti, stori to zvečer, kadar se že kadi. Če je zjutraj meso še vlažno, hrani je zopet na temnem prostoru in zvečer je zopet deni v dim. To ponavlja tako dolgo, dokler meso ne izgubi zunanje vlažnosti in se potem ne primejo več mušja jajca.

— **Poškodovanje dreves po nevihtah.** Pri drevesih, ki so izpostavljena burji in drugim nevihtam, zapazimo večkrat sveže ali pa tudi uže zarastle razpoke, ki so posledica silnega vetra. Posebno rade se pojavljajo take prikazni pri drevesih, katerih krona obstoji iz dveh glavnih vej (vrhov); najčešče pa tam, kjer veji na spodnjem delu nimata postranskih vej ter se še le proti vrhu postranske veje in vejice začno razprostirati v košato krono. Te razpoke so posledica silnega vetra, zato moramo skrbeti, da vzgojimo takih dreves, ki bodo v stanu upirati se vetrovi sili ter bodo mogla klubovati nevihtam. Po letu se take razpoke večinoma ugodno zarastejo ali zacelijo, ne pa tako v zimskem času. In baš v zimskem času, ko se omenjene razpoke tako počasi celijo, provzroči večkrat mrz, da se sploh nikdar ne zacelijo, naj se človek še tako zelo trudi z njimi. Odprta razpoka postane pa pravi pravcati vir raznih drevesnih bolezní. Iz nje začne teči drevesni klij, a temu zlu pridruži se tudi ožig. Vsaled tega začne les gniti in nastane votlina, ki je najvarnejše zavetje ličinkam in mrčesnim jajcem, največim sovražnikom drevja. Ko pa prihruje zopet silen vihar ter se z vso močjo upre v bolne veje, potem je pa ob nje. Razčesnjene padejo raz deblo; s seboj pa potegnejo z debela več ali manj luba in še pred nekolikim časom košato drevo je sedaj prava razvalina, ki žalostno čaka — sekire. Kaj nam je torej storiti, da kolikor mogoče v okom pri emo tem nedostatkom? Ker taka osoda največ zadene drevesa, katerih krona je viličasta, moramo gledati uže pri mladih drevesih na to, da bodo dobila po več glavnih vej, ne samo dve, da bodo torej krona iz več nego dveh glavnih vej ter bo na ta način trdnjša.

— **Kako odpraviti miši in podgane iz vrtov.** Neki vrtnar, ki se največ peča z vrtnicami, pripoveduje v nekem listu, kako je nehote iznašel prav dobro sredstvo, s katerim se odganjajo miši in podgane iz vrtov. Skrbel je namreč za svoje vrtnične sajenice. Neko leto je pri tleh porezal divjake za sajenice, razkosal jih je na deset do 15 centimetrov dolge koščke ter je te trnjeve kose z gnojnimi vilami raztrosil po bližnjem vrtnem oddelku, kjer jih je kasneje v zemljo zakopal. Na ravno tisti vrtni oddelek je pozneje nasadil pri tleh požahnjenih vrtnic. Z velikim začudenjem zapazi na pomlad, da so vse požlatnjene vrtnice pognale brstje, ki je bilo popolnoma nepoškodovano, dočim so miši in podgane pri rastlinah na drugih vrtnih oddelkih provzročile, kakor po navadi, mnogo škode. Ta prikazen je vrtnarju odprla oči, ter je spoznal, da je zakopani trnjevi les vrtničen odpodil miši in podgane. Zato je poskusil tudi na drugih vrtnih oddelkih s tem sredstvom, ki se mu je tako nepričakovano ponudilo, in vspeh je dokazal, da trud ni bil zastonj, kajti s časom se mu je posrčilo na ta način popolnoma odpraviti miši in podgane iz svojega vrta. Nadaljne poskušnje so pa pokazale, da pri nasadih, ki so gosti, zadostuje, ako se 50 do 75 centimetrov proč od rastlin napravijo za lopato globoke jame, v katere se položi 5 do 6 deset centimetrov dolgih trnjevih rožinjev vejic; seveda je treba te jame potem zopet zasuti z zemljo. Pa tudi trnje je za to dobro, posebno poleti in pa sploh tedaj, kadar nedostaje trnjevega rožinega lesa. Posebno pri setvi raznih semen naj se trnje takoj zakoplje v zemljo, da se seme

obvaruje miši, kajti znano je, da podgane in miši neizrečeno rade uničujejo setve.

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 36. S kakšnim lepljivim mazilom se gosenicam zabrani iz zemlje po deblu navzgor na sadno drevje? (F. baron P. v V. na Koroškem.)

Odgovor: V ta namen naredite se pasovi iz papirja, ki so namazani s kakim lepilom, in se navežejo na drevje, kakor kaže podoba 15. Dober klej za ta namen ni lahko napraviti in se tudi ne izplača, ker se lahko ceno kupi. Prav dober tak klej se kupi pri L. Pichlerji na Dunaji (VI. Webgasse 9), kjer pol kilograma stane 60 kr. Važno je, da ostane klej pri vsaki toplini in tudi pri največjem mrazu dovolj lepljiv. Iz tega stališča hvalijo zopet klej, ki ga dela J. Hitz v Pragi, suknarska ulica št. 9 (nova). V nastopnem priobčimo pa 4 recepte, kako se dela drevesni klej:

1.) 1.000 kg bele smole,
1.000 " rapsovega olja;
ali 2.) 0.500 " bele smole,
0.350 " prasičjega sala,
0.330 " rapsovega olja;
ali 3.) 0.700 " lesnega katrana,
0.500 " mehkega mila,
0.500 " kolofonija,
0.300 " ribjega olja; katan in zdrobljen kolofonij se pri majhnem ognju varno zmešata, potem se pridene milo in slednjič ribje olje. Ko se zmes odstavi od ognja, meša se še toliko časa, da se ohladi.

4.) 0.500 kg bele smole,
0.200 " stejarinovega olja in
0.200 " prasičjega sala.

Vprašanje 37. Kdaj se seje ruski lan? Pomladno setev baje rade uničijo bolhe, poletna se pa časih dobro obnese. Kako bi se bilo moči ubraniti sitnih bolh? (S. v Št. P.)

Odgovor: Ruski lan se seje takrat, kadar domači in je zgodnja setev vedno boljša nego pozna, in sicer ravno zaradi boll, proti katerim nimamo zanesljivega sredstva, kajti, kadar je tako toplo, da se prično bolhe kazati uže v veliki meri, je zgodnji lan uže toliko odrastel, da mu bolhe ne škodujejo več. Prezgodaj lan sejati pa seveda tudi ne gre, ker bi mu lahko škodoval mraz.

Vprašanje 38. Po „Kmetovalčevem“ navodilu sem naredil 330 l petijota in sicer tako le: Kupil sem od soseda tropin od izabele, iz katerih je dobil 2 polovnjaka črnine. Na te tropine sem nalil 320 litrov vode, v kateri sem prej raztopil 42 $\frac{1}{3}$ kg sladkorja. Drozgo, ki je kmalu pričela kipeti, sem pustil 54 ur v kadi in jo med tem večkrat pomešal, in sicer tudi po noči. Petijot je zelo dober, rdeč kakor vsaka črnina, še vedno precēj sladke, je jako čist, pa še vedno vre. To je ravno, da ne vem, ali bi ga pretočil ali ne. Svetujte mi, kaj naj naredim? (L. S. v P.)

Odgovor: Sladkoba in vrenje kažeta, da je v petijotu še vedno nekaj nepokipelega sladkorja. Gotovo imate vino v precēj topli shrambi, kar po zimni nič ne škoduje. Pretočite vino brez skrbi, ker s tem bodete kipenje le pospešili in preprečili, da se petijot ne pokvari, kar se sicer lahko pripeti, če se spomladi dvigne pokvarjeno drozje.

Vprašanje 39. Mojemu prasiču se je po hrbtu vsa koža odluščila, in sicer zaradi ozeblina. S čim naj ga zdravim? (A. B. v S.)

Odgovor: Če hočete prasiča sami zdraviti, priporočamo Vam vazelino, s katero vso vneto kožo večkrat dobro odrgnite. Sicer Vam pa priporočamo iti po svet k živinozdravniku, ker je pri močni kožni vnetici vender nevarno, da se ne prisadi.

Vprašanje 40. Krava, ki je pred kratkim storila, daje sedaj mleko, ki ni za rabo. To mleko je praznega ter blatnega ali kislega okusa. Blato, ki gre od krave, je prevlečeno z rjavim žlemlom. Krmim s senom in z otavo. Kaj naj naredim, da dobi mleko boljši okus? (M. K. pri Sv. A.)

Odgovor: Vzroki takemu mleku so edino le razkrajajoče glive, ki pridejo s krmo v kravo in v mleko. Da je krma, oziroma da so glive na krmi vzrok takemu mleku, priča tudi žlemlasto blato, ki kaže na bolezen v prebavilih, katero povzročijo take glive. Ako krmite seno ali otavo iz senožeč, katere so bile preplavljene, potem je vzrok prav gotovo v senu. Da odpravite to nepriliko, skrbite za največjo snago. Vso posodo, in kar pride v dotiko z mlekom, izpirajte z vročim lugom. Če imate slabo krmo ali preplavljeno in blatno seno, nadomestite to z drugo tečno. Kot zdravilo vzemite po 90 gramov kumina, kalmusa, krede in soli, ter dajajte kravi po trikrat na dan po eno žlico te zmesi.

Vprašanje 41. Imel sem konja, ki je bil, kakor pravijo naši ljudje, „kevžast“. Okrajni živinozdravnik je videl konja ter ga je dal pobiti, rekoč, da je „smrkav“. Da si je bilo mnogo drugih konj ž njim v dotiki, vender ni nobeden zbolel. Zahteval sem pri okrajnem glavarstvu povračila za konja, a bilo mi je odbito; isto tako je bil odbit priziv na deželno vlado. Ker se trdi, da sta „kevžih“ in „smrkavost“ kužna, zato prosim pojasnila, ali je postavno prav, da nisem dobil povračila? Če bi kevžaste konje pobijali, potem jih vsako leto pobijejo gotovo polovico. (A. T. v R.)

Odgovor: Kevžih je prav za prav vnetje grla in sapnika ter pride ta izraz od nemške besede „Kehlsucht“. Naši ljudje pa nazivajo v nekaterih krajih s tem imenom vsako bolezen, pri kateri se iz nosa izceja žl-m. To kar Vi imenujete „kevžih“, tudi ne bo vnetica grla ali sapnika, ampak smolika (Drüsenkrankheit), ki se prav lahko zamenja s smrkavostjo, pa je vender druga bolezen. Smolika in smrkavost sta kužni bolezni, vender je med njima ta velik razloček, da je navadna smolika precēj nedolžna in ozdravljiva bolezen; zato za njo ne veljajo predpisi o kužnih boleznih. Smrkavost pa ni ozdravljiva ter se glede nje morda najstrože postopa po dotičnem zakonu, ker je zelo kužna in lahko naredi veliko škode. Smrkavost pa niti izučen živinozdravnik ne more vselej gotovo spoznati, zato ima pa pravico „sumljivega“ konja dati pobiti, toda poprej ga je treba ceniti. Raztelesenje konja potem nedvomno pokaže, če je bil sum opravičen. Ako je bil sum opravičen, potem dotičnik ne dobi nobene odškodnine, ker bi mu bil konj tako kmalu poginil, vrhu tega pa morda še druge okužil. Če pa raztelesenje ni pokazalo smrkavosti, potem se izplača cenjena škoda. V Vašem slučaju je živinozdravnik nedvomno dokazal smrkavost, zato ne morete zahtevati, da bi se Vam povrnila škoda.

Vprašanje 42. Pošljem Vam enoletnega trtnega lesa, ki je ves pikčast, notri se pa nahajajo črviči. Kakšna je ta zalega, ali je od trtne uši? Tukaj ljudje tožijo, da trte nočejo več rasti, kakor nekdanj. Meni se zdi to naravno, ker sade največ trte s takimi pikami. Sedaj pričnemo saditi kolči, zato bi rad vedel kakšen škodljivec je to? (V. župan v Št. V.)

Odgovor: Trte s takimi pikicami, oziroma s to zalego saditi je seveda velika bedarija. Zalega, ki je v poslanih rožgah, pa ni v nobeni zvezi s trtno ušjo, ampak je od drugega kvarljivca. Kvarljivec je trtni kucec (latinski sino-

Podoba 15.

on muricatum) in spada v vrsto lesotočev. Trtni kukec je pet do šest milimetrov dolg in tri milimetre širok. Veliki zbočeni ovrtnik je črn in garbast (zrnat), truplo valjasto, pokrovke so rjave, malce svetličaste in na lahko pikčaste. Tudi trocepne tipalnice in noge so rjave. Spomladi navrta samica oko na rozgi in se zadolbe v les. Tu si napravi rov, v katerem se zaplodi, potem vrta dalje in dela rove na okrog in vzdolž ter polaga vanje svoja jajca. Izvalivše se ličinke so kosmate in dolbejo najraje od glavnega rova navzdol. Do zime so ličinke dorasle in navadno prezimijo kot bube, časi so pa hrošči uže jeseni gotovi. Rove dela trtni kukec najraje nad kakim kolencem ali nad kako rogovilo. Po zimi ali spomladi, ko se trta obrzuje in veže, opazi se škoda prav lahko. Rozge so namreč ali suhe, ali pa se lomijo pod roko, ki jih hoče uviti in vezati. Ondi, kjer se je rozga ulomila, opaziš zmerom tudi izotljene rove in po njih bube in hrošče. Razumeva se, da je vse take poškodovane in lomke rozge treba skrbno zbirati in na mestu sžigati. Vinogradniku, ki je količjak pazliv, ni se od kukca bati kake večje škode.

Vprašanje 43. Pošljem Vam rastlino, katero imenujemo pri nas „reso“ ter jo rabimo za nasteljo. Ta rastlina raste pri nas tudi sem ter tje po travnikih in je zelo nadležen plevel. Ne nahaja se pa po celém travniku, ampak raste skupno na nekaterih lisah. Kako bi se odstranil ta plevel? (L. P. v K.)

Odgovor: Resa raste na malo rodovitnih kremenčastih tleh, koder druge rastline ne morejo uspevati. Ako se pa dotična zemlja izboljša z gnojenjem, pa tudi druge rastline lahko rastejo in zatro s časom reso. Na travniku bodete reso najhitreje zatrti, ako prestore, na katerih raste, prekopljete, dobro pognojite in obsejete s travnim semenom.

Vprašanje 44. Razstreljaval sem na svoji njivi blizu vasi kamenje, a žandar mi je to prepovedal, dasi sem jako varno ravnal. Ali je res prepovedano to delo blizu vasi? (J. P. v K.)

Odgovor: Žandar Vam je prepovedal razstreljevanje zato, ker je videl mogočo nevarnost. On je s tem varoval tudi samega sebe, kajti, če bi se kaj pripetilo, kaznovan bi bil tudi on, ako bi ne bil prepovedal. Mi Vam ne vemo drugega sveta, kakor ta, da prosite okrajno glavarstvo za dovoljenje. Tam vam bodo uže povedali, kakšne varnostne naprave morate narediti.

Vprašanje 45. Imam svinjo, ki je pred 14 dnevi skotila 7 mladičev. Svinja, ki je bila do sedaj prav krotka, pojedla je uže dva mladiča. Kaj je temu vzrok in kaj mi je storiti? (A. P. v C.)

Odgovor: Prasiči spadajo med vsejedce, t. j. med živali, ki vse jedo, torej mesno in rastlinsko hrano. Svinje se kaj rade udajo ti razvadi, kadar se navadijo na surovo meso. Zaradi tega je uže pri porodu treba paziti, da svinja ne požre svojih strebnej, ker s tem začne. Svinja pa živim mladičem nič ne stori, ampak le mrtvim. Pogine pa veliko prasičkov, ker jih starka, zlasti po noči, pomečka iz nerodnosti. Zaradi tega Vam priporočamo za mladiče narediti poseben oddelek, iz katerega mladiči skozi luknjo v steni lahko hodijo k starki, ta pa ne k mladičem. Čez dan je luknja lahko odprta, da imajo mladiči prost vhod in izhod, a po noči naj so mladiči popolnoma ločeni, in sicer toliko časa, dokler ne odrastejo dovolj.

Gospodarske novice.

* **Pridelovanje sladkorne pese** mislijo vpeljati na Dolenjskem, ker se nekateri podjetniki zanimajo za ustanovitev sladkorne tovarne, menda v Mirni. V podružnici mokronoški

bode naredilo letos kakih 20 posestnikov poskuša s sladkorno peso. Na željo imenovane podružnice prijavili bomo članke o pridelovanju te rastline.

* **Novo osnovana podružnica v Kovorji** pri Tržiči je izvolila za predsednika gosp. nadučitelja Mihaela Debeljaka, za odbornike pa posestnike gg.: Janeza Golmajerja, Martina Golmajerja, Jan. Ribnikarja, Jan. Grosa, vse iz Kovorja, in Jan. Pogačnika iz Brezovega.

* **Podružnica kranjska** je imela 25. t. m. svoj občni zbor, na katerem se je ukrenilo osnovati za mesto Kranj posebno podružnico. Okolica ostane za sedaj še združena, a ker je zelo razprostrta, ukrenilo se je delovati na to, da pristopi več članov in da se razcepi v več podružnic, ker drugače ni upati živahnega delovanja.

* **Ceno drevje.** Kmetijska družba je imela v bližini svoje drevesnice vrt v zakupu, kojega je pa morala sedaj izprazniti, ker se bo na njem zidalo. Vsled tega ima na razpolaganje nekaj stotin drevja, in sicer jablan angleške zlate parmene, ki imajo mesto dveletne še le enoletne krone ter bi se sicer še le prihodnje leto oddale. Družba je pripravljena to drevje oddati, in sicer po 20 kr. To drevje je ravno tako, kakeršno je tisto, katero bomo letos redno oddajali, le krono ima enoletno ter deblo nekoliko šibkejše, ker je za leto dni mlajše.

* „**Nauk slovenskim gospodarjem, kako je zboljšati rejo goveje živine**“, je naslov novi knjižici, katero je spisal g. V. Rohrman, adjunkt kmetijske šole v Grmu, ter jo je založila kmetijska podružnica v Novem Mestu. Knjiga, ki obsega 51 strani, je pisana prav poljudno in bo prav dobro služila našim gospodarjem, kateri dobe v njej vse tisto, kar je neobhodno potrebno vedeti pri vzreji govedi, ako naj donša kaj dobička. Cene še ne vemo, ter jo bomo prijavili ob priliki, ko bomo govorili obširneje o tej dobrodošli knjigi.

Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske.

V a b i l o

na občni zbor podružnice c. kr. kmetijske družbe kranjske v Kovorji, ki bode v nedeljo dne 11. marca popoldne po popoldanski službi božji v šolskem poslopji.

V S P O R E D :

- 1.) Pozdrav načelnikov.
- 2.) Predavanje družbenega tajnika Gust. Pirca.
- 3.) Razni nasveti.

Mih. Debelak s. r., načelnik.

Listnica uredništva.

J. S. v S. Vaš sadni mošt zato sčrni na zraku, ker je v njem raztopljenega nekaj železa. Železo je prišlo v vino pri napravi mošta. Kako s takim vinom, oziroma moštom ravnati? Popisali smo v lanskem letniku na 78 strani.

J. S. v D. Lucerna vspeva na vsaki dovolj globoki in apneni zemlji, razven na težki ilovnati in na pešeni ali prodasti zemlji. Vaša zemlja je gotovo preveč plitva in prelahka. Največ bo pa vzrok voda, ki preplavlja Vaše njive, kajti lucernine korenine precej segnijo, če voda le en čas stoji na lucerni.

F. C. v L. Družba nima jarega ječmena. O krompirji berete v današnji številki. Če kravi rastejo parklji izvanredno hitro, ni nobene pomoči razven porezovanja. Če krava hodi pridno na pašo, obrabi si parklje toliko, da jih ni treba več porezovati.